

**Områdesbestämmelser för området vid Munsö kyrka, Ekerö kommun,
Stockholms län**

Dnr 2004.22.213

BESKRIVNING

Karta med bestämmelser
Beskrivning (denna handling)

PLANENS SYFTE

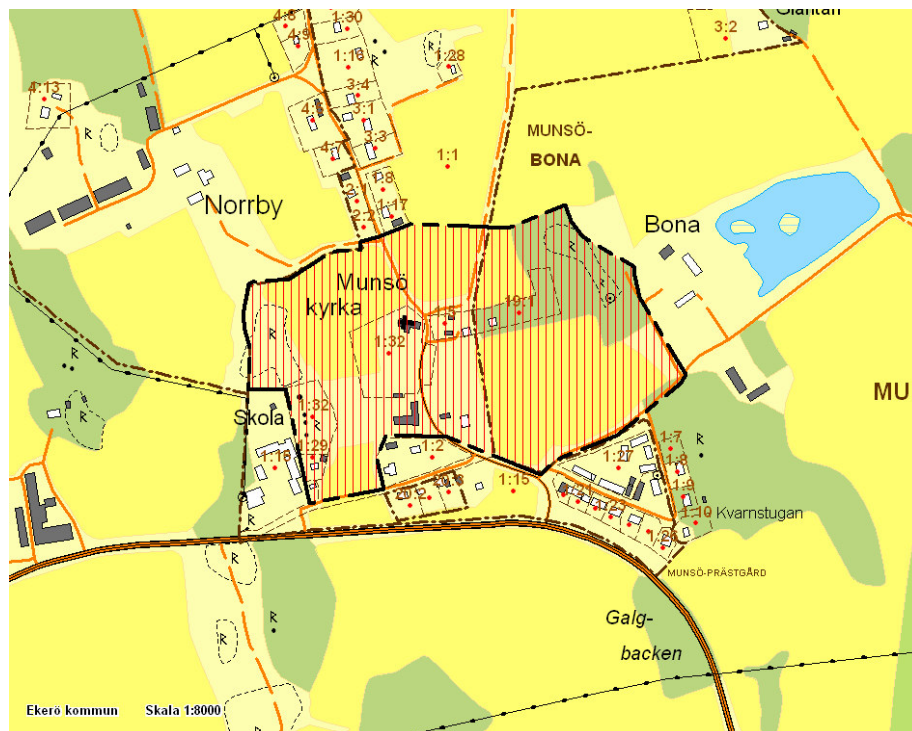
Kommunstyrelsens arbetsutskott har 2004-06-08 beslutat att arbete med områdesbestämmelser för att säkerställa kulturvärden ska inledas kring bl a Munsö kyrka.

Områdesbestämmelserna syftar till att säkerställa riksintresset för kulturmiljövården. Bestämmelserna avser att ge tillräckligt skydd för att kulturbygden kring kyrkan ska kunna bevaras.

PLANDATA

Lägesbeskrivning

Planområdet omfattar området kring Munsö kyrka på Munsön i Ekerö kommun.

Avgränsning av området

Storlek

Planområdets area är ca 17 ha.

Markägoförhållanden

Inom och i anslutning till planområdet finns fastigheterna Munsö Prästgård 1:32, där kyrkan ligger och som ägs av Ekerö kyrkliga samfällighet; Munsö Prästgård 1:1 med taxerad ägare – Prästlönetillgångar i Stockholms stift; fastigheterna Munsö Prästgård 1:15, där bl a Munsö skola ligger samt Munsö Prästgård 1:2, som ägs av Ekerö kommun; fastigheterna Munsö Prästgård 1:20-1:22 och 1:27, som ägs av Brf Kvarnen; fastigheten Munsö-Bona 1:2, som ägs av Adam J C C och Adam J C M Giertta; Munsö-Norrby 4:1, som ägs av Martin Almquist samt ett antal fastigheter ägda av privatpersoner.

TIDIGARE STÄLLNINGSTAGANDE

Riksintressen

Området omfattas av riksintresset för kulturmiljön enligt 3 kap 6 § miljöbalken (MB). Områden som är av riksintresse för kulturmiljövården skall skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada kulturmiljön.

Planområdet, liksom hela Ekerö kommun, omfattas även av särskilda hushållningsbestämmelser enligt 4 kap 1-2 §§ MB, som innebär att Mälaren med öar och strandområden, med hänsyn till de natur- och kulturvärden som finns i området, i sin helhet är av riksintresse. Inom detta område ska turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, särskilt beaktas vid bedömningen av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön.

Översiktliga planer

För området gäller översiktsplan för Ekerö kommun, antagen av kommunfullmäktige 2005-12-13. I översiktsplanen föreslås att områdesbestämmelser skall tas fram för området kring kyrkan. Områdesbestämmelserna har således stöd i den antagna översiktsplanen. Något specifikt program för områdesbestämmelserna har därför inte befunnits nödvändigt.

Detaljplaner

Planområdet gränsar i söder mot område med detaljplan.

Områdesbestämmelser kan inte omfatta områden med detaljplan. Planområdet begränsas därför, så att detta område inte medtas.

Skydd för kyrkobyggnad

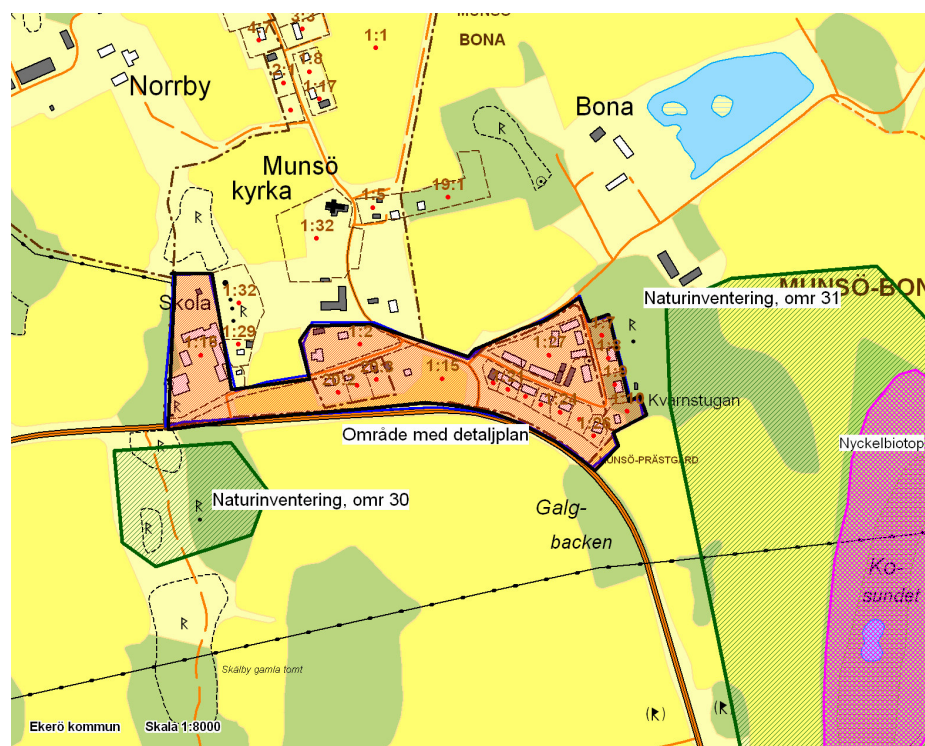
Kyrkobyggnaden är skyddad enligt 4 kap lag om kulturminnen m m (KML).

Naturinventering

Enligt kommunens naturinventering finns ett par områden "Solsidan" (nr 30) och "Kosundet" (nr 31) i anslutning till planområdet.

Nyckelbiotop

Sydost om planområdet finns en nyckelbiotop, en alsumpskog med klibbal och glasbjörk.

Detaljplan, kommunens naturinventering och nyckelbiotop

Kulturmiljöprogram

I "Mälaröarna, kulturhistoriska miljöer", som utgör kommunens kulturmiljöprogram, redovisas kulturhistoriskt värdefulla områden i Ekerö kommun. I den redovisas helhetsmiljöer, närmiljöer och särskilt värdefulla kulturminnen. Även områdena av riksintresse för kulturmiljövården redovisas. Ett av underlagen för kulturmiljöprogrammet var "Inventering av kulturhistoriskt intressant bebyggelse inom Ekerö kommun", vilken gjorts huvudsakligen 1974.

FÖRUTSÄTTNINGAR OCH FÖRÄNDRINGAR

Planområdet utgörs av närområdet kring den medeltida sockenkyrkan, som trots att den inte har ett dominerande öppet läge i landskapet, kan ses från flera platser i omgivningen. Kyrkan är omgiven av bebyggelse i form av såväl stora gårdar som enbostadshus.

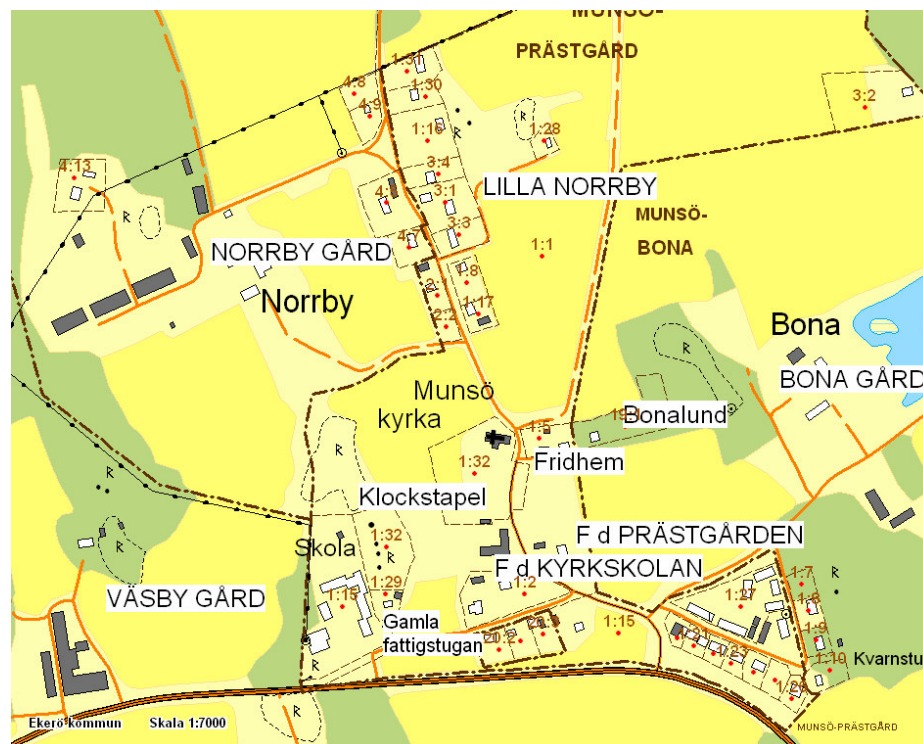
Kulturmiljöprogram

Av kulturmiljöprogrammet framgår att området ingår i helhetsmiljön 3 Norra Munsö och i närmiljön 3:1 Munsö kyrka – Bona – Norrby.

Munsö kyrka är tillsammans med Solna och Bromma kyrkor, de enda skulpturkirkorna i Mälardalen, ursprungligen byggda som runda torn med tanke på försvar. Bona, som alltsedan medeltiden varit det största godset på Munsö, omnämndes första gången 1185 och ägdes då av ärkebiskopen i Uppsala. Kyrkan kanske uppfördes av ärkebiskopen för att även fungera som befäst tillflyktsplats för Bonagodset.

Kyrkan har byggts om och till många gånger, men har, av de tre rundkyrkorna, bäst behållit sin ursprungliga karaktär. På en kulle sydväst om kyrkan står klockstapeln som byggdes på 1720-talet.

Närmast kyrkan ligger det gamla sockencentrumet med prästgården, det gamla klockarbostället Bonalund, f d handelsboden Fridhem, en fattigstuga, den numera nedlagda Kyrkskolan och nuvarande Munsö skola

Byggnader som finns i inventering av kulturhistoriskt intressant bebyggelse

I kulturmiljöprogrammet finns följande sammanfattande värdering av hela området 3.1:

Munsö kyrka är den av Mälardalens tre bevarade rundkyrkor som bäst bibehållit den ursprungliga karaktären.

Närmast kring kyrkan ligger prästgård, klockarboställe, handelsbod, fattigstuga och Kyrkskolan från 1870-talet som tillsammans utgör en ovanligt sammansatt och förhållandevis välbevarat äldre sockencentrum.

Norrby herrgård har en ur kulturhistorisk synpunkt välbevarad och komplex gårdsbild från huvudsakligen 1880-talet. Huvudbyggnadens sena 1700-talskaraktär är väl bibehållen.

Bona har sedan medeltiden varit en av kommunens mest betydande egendomar, först som huvudgård i ärkebiskopens stora Munsögods och senare som säteri, vilket utvecklats till att omfatta drygt en tredjedel av socknens totala areal. Gården har vidare en relativt välbevarad mindre karolinsk manbyggnad, dock med senare tillkommet brutet tak.

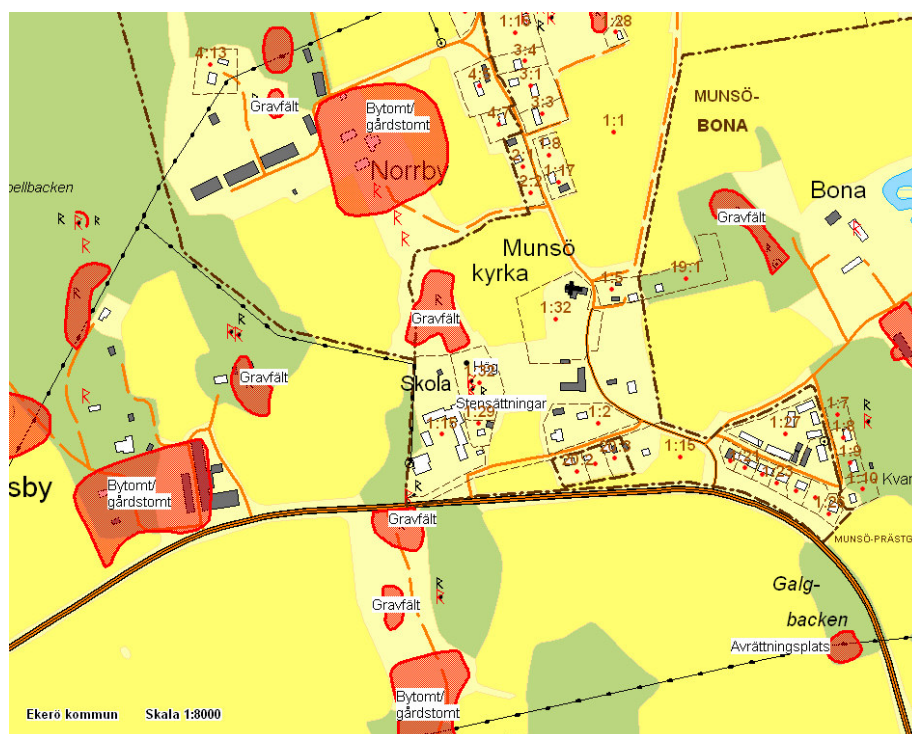
Inventering av kulturhistoriskt intressant bebyggelse inom Ekerö kommun

I inventeringen redovisas totalt ett 10-tal husgrupper med bl a Bona gård, Bonalund, Fridhem, den f d Prästgården, den f d Kyrkskolan, Norrby gård.

Fornminnen

Inom och i anslutning till området finns många registrerade fornminnen i form av t ex gravfält, bytomter, terrassering och avrättningsplats. Samtliga fornminnen som finns registrerade på Riksantikvarieämbetets informationssystem för fornminnen finns markerade på kartan.

Skyddet av fornlämningarna, inklusive erforderligt skyddsområde, regleras enligt KML. Markåtgärder eller andra ingrepp som t ex uppsättande av stängsel inte får ske i sådant område utan samråd och särskilt tillstånd från länsstyrelsen. Marken i anslutning till fornlämningar är inte lämplig att använda till t ex hästhagar, då det finns stor risk för slitage som kan skada fornlämningarna, och därmed strider mot KML.

Utdrag ur Riksantikvarieämbetets fornminnesinformation, kompletterad med text.

Biotopskydd

Inom bl a jordbruksmark omfattas alléer, odlingsrösen, stenmurar samt åkerholmar av det generella skyddet för biotoper enligt 7 kap 11 § MB. Nyckelbiotopen, som redovisas ovan, omfattas också av skydd enligt samma lagrum.

Hälsa och säkerhet

Området norr och öster om landsvägen liksom ett mindre område väster om landsvägen ligger inom högriskområde enligt den radonriskkarta, som utförts på uppdrag av Ekerö kommun. Resterande områden ingår huvudsakligen i normalriskområde.

Skäl för bevarande

Området utgör en särskilt värdefull miljö. Ett högt antikvariskt hänsynstagande är motiverat vid komplettering av befintlig bebyggelse och vid förändringar som påtagligt kan påverka landskapsbilden runt kyrkan i ett helhetsperspektiv – d v s såväl natur- som kulturmiljön.

Förändring av natur- eller kulturmiljö

För sådana ändringar som inte kommer att omfattas av lovplikt enligt PBL i områdesbestämmelserna kan 12 kap 6 § i miljöbalken, MB, bli tillämplig. Enligt 12 kap 6 § i MB ska anmälan om samråd göras hos länsstyrelsen för sådan verksamhet eller åtgärd som kan komma att väsentligt ändra naturmiljön, och som inte omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt enligt andra bestämmelser i MB.

Tillsynsmyndigheten får vid samrådet om det finns behov förelägga om åtgärder för att minska miljöpåverkan, och kan även förbjuda verksamheten. Rätt till ersättning enligt 31 kap MB kan då bli aktuell. Av motivtexten till miljöbalken framgår att även värden för kulturmiljö och landskapsbild bör kunna vägas in vid bedömningen av om en åtgärd hotar naturmiljön.

Utformning

Nybyggnad, anläggning och tomt skall utformas med hänsyn till den kulturhistoriska miljön. Ytterligare fastighetsbildning respektive medgivande av nya byggrätter skall ske restriktivt.

För att området skall bibehålla sin karaktär är bebyggelsens lokalisering och utformning av stor betydelse. All tillkommande bebyggelse i området kring kyrkan har därför bedömts behöva omfattas av bygglovplikt.

Även ändring av en byggnad kan ge effekter på helhetsmiljön. För att bevara helhetsmiljön har därför bestämmelser införts om rivning, ändring och omfärgning av byggnader.

Utökningen av lovplikten sker så att den skall motsvara det som gäller inom detaljplan. Hela den bebyggda delen inom planområdet är klassad att ligga inom samlad bebyggelse. För den innebär den utökade lovplikten inget tillägg beträffande bygglovplikt för tillbyggnader, uppförande av komplementbyggnader eller murar och plank.

Bestämmelsen i 8 kap 1 § andra stycket plan- och bygglagen (PBL) anger att för ekonomibygnader för jordbruk, skogsbruk eller jämförlig näring krävs normalt inte bygglov. Bygglovkrav för dessa byggnader kan införas genom områdesbestämmelser. Detta framgår av 5 kap 16 § PBL.

Genom dessa områdesbestämmelser tillkommer bygglovplikt för uppförande eller tillbyggnad eller väsentlig ändring av ekonomibyggnader för jordbruk, skogsbruk eller därmed jämförlig näring. Med hänsyn till områdets kulturhistoriska värden och att en förändring av bebyggelsen markant kan ändra helhetsintrycket av miljön och därmed minska dess värde bedöms en utökning av lovplikten här vara rimlig.

Det utvidgade bygglovkravet för ekonomibyggnader för jordbruk, skogsbruk eller därmed jämförlig näring förenas med avgiftsbefrielse, med stöd av den nya taxan för byggnadsnämndens verksamhet, som antogs av kommunfullmäktige 2004-12-14. Av denna framgår att handläggning av ärenden om dessa ekonomibyggnader i förhållande till områdesbestämmelser är avgiftsbefriad.

Miljökonsekvensbeskrivning

Områdesbestämmelserna bedöms inte innebära några negativa miljökonsekvenser.

Stadsarkitektkontoret februari 2006.

Leif Kåstham
Chef stadsarkitektkontoret

Eva Mill
Planarkitekt